

синтаксису певної природної мови. Ця семантична система називається мовою права або юридичною мовою.

Отже, спеціальна мова права, яка відноситься до природної мови, може бути використана як метамова по відношенню до формалізованої мови права (при використанні мови кодів, знаків дорожнього руху, мови програмування), мови логіки і математики у правовій діяльності, коли мова права береться як знаково-символічний засіб вказівки і аналізу використання формалізованої мови у правовому пізнанні.

Література

1. Степанов Ю. С. Основи семіотики / Д. Ділі ; пер. з англ. та наук. ред. А. Карася; Львів. нац. ун-т ім. І. Франка // <https://studfiles.net/preview/2413234/page:2/>

МОВА В ДІЯЛЬНОСТІ ЮРИСТА

Р. М. Сароян

(курсант I курсу Криворізького факультету Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ)

Науковий керівник: кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри соціально-гуманітарних дисциплін Криворізького факультету Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

Іслам Аліна Володимирівна

Дослідження права і мови є досить великим, воно виходить не тільки від галузі мовознавства, а також з інших суспільних наук. Деякі дослідники основну увагу зосереджують на мові, і закон містить відповідні дані для лінгвістичного аналізу та тестування теорій про мову. Для інших закон стає основним інгредієнтом, а мова служить інструментом для розуміння правового процесу та роботи цієї системи. Інші – що мова функціонує в межах правової системи як засіб для дослідження психологічних процесів, соціальних взаємодій або культурних рис [6].

Вченими досліджується мова і мовлення в професійній діяльності юриста, формування культури мовлення у різних аспектах. Наприклад, нові підходи до мовної підготовки працівників і викладачів права цікавили Н. Артикуцу [3]. В. Довганюк встановлював зв'язок професійного мовлення з формуванням мислення правоохоронців [4].

Юрист, який добре володіє промовою, має більше можливостей для досягнення професійного успіху. Йому постійно доводиться вдаватися до різних мовленнєвих форм. На думку психолога Чонсі М. Депью, ніяка інша здатність, якою може володіти людина, не дає йому можливості швидко зробити кар'єру і домогтися визнання, як здатність добре говорити. На

підтвердження цього британський дослідник ділової комунікації М. Орган стверджує, що ставлення інших людей до нас тільки на 30% визначається тим, що ми говоримо, і на 70% залежить від того, як ми говоримо [5].

У діяльності юриста-практика підготовлена мова вживається повсюдно; заготовлені відповіді на запитання, виступи на процесах, заздалегідь продуманий монолог в бесіді, на допиті. Необхідно попередньо підготувати майбутню промову, але разом з цим прихильність до заздалегідь розробленого тексту сковує творче мислення працівника юриспруденції. Тому юристу потрібно передбачати у своєму виступі ще й імпровізацію [8]. Імпровізація – це здатність вести доповідь без попередньої підготовки. Її можна вважати певним етапом у розвитку мовної діяльності, якому передують етап підготовленої промови.

Яскравим прикладом великого значення мови у діяльності юриста є діяльність Федора Плевана, який був одним з тих адвокатів, які почали розробку судової риторики в Росії. Він висловив у судовій залі безліч промов, які ставали потім надбанням громадськості і передавалися з уст в уста. На судових процесах юрист протиставляв своїм супротивникам обґрунтовані заперечення, спокійний тон і строгий аналіз доказів.

Класифікація мовленнєвої діяльності юриста. Мовну діяльність юриста можна класифікувати як усну мову і письмову, діалогічну й монологічну.

Усне мовлення – це спілкування, комунікація, втілена у звуках та невербальних засобах, що сприймається іншими *співрозмовниками* / комунікантами візуально та за допомогою слуху. Усне мовлення може відбуватися через діалог, монолог і полілог. Як відомо, усне мовлення є головним інструментом спілкування. Вона здійснює комунікативну і управлінську функцію. Усному мовленню притаманно те, щоб співрозмовники чули і бачили один одного.

Писемній мові характерна відсутність співрозмовника. Юрист, приступаючи до складання різноманітних документів (звітів, протоколу, довідок тощо), шукає і знаходить мовні засоби для вираження свого мислення/думок. В писемній мові вживаються різні терміни, професійна й загальноживана лексика. Текст має бути професійно точним і відповідати призначенню.

За допомогою письмової мови з'являються національні конституції, закони і Статут. Правові наслідки мови продовжують виходити далеко за рамки суду – до взаємодії між поліцією та підозрюваними, розмовами між юристами та їхніми клієнтами.

Виступи перед аудиторією, усний звіт – може бути представлено юридичним працівником як монологічним мовленням. В юридичній практиці цей вид мовлення дуже поширений. Оволодіння технікою монологічного мовлення передбачає засвоєння основ ораторського мистецтва [7].

Комунікативні вміння, необхідні юристу.

Мовні вміння – це вміння грамотно і ясно сформулювати свою думку, досягти бажаної комунікативної мети, здійснити основні мовні функції (підтвердити, заперечити, засумніватися, схвалити, погодитися, запропонувати, дізнатися, запросити тощо), говорити виразно.

Соціально-психологічні вміння – пов'язані з заволодінням процесами взаємозв'язку і взаємовпливів. Це вміння: психологічно вірно відповідно до ситуацією розпочати спілкування; підтримувати спілкування, психологічно стимулювати активність партнерів; психологічно точно визначити «точку» завершення спілкування.

Психологічні вміння – це вміння долати психологічні бар'єри зі спілкуванням; мобілізувати психофізичний апарат на оволодіння ініціативою зі спілкуванням; емоційно налаштуватися на ситуацію спілкування; психологічно і майже фізично «прилаштуватися» до партнера зі спілкування; адекватно ситуації спілкування вибирати жести, пози, ритм своєї поведінки.

Професійна діяльність юриста неможлива без володіння законами мови й мовлення, тому що йому доводиться виступати публічно, укладати безліч документів, грамотно говорити, вести діалог [2]. Майстерність володіння літературною фаховою зорієнтованою мовою дає можливість юристам, незалежно від їх спеціалізації, досягати в професійній діяльності порозуміння, підтримувати на належному рівні психологічний контакт.

Література

1. David Mellinkoff, *The Language of the Law*. Boston: Little, Brown & Co. 1963: vi.
2. Лисенко О.А., Пивоваров В.М. Українська мова за правознавчим спрямуванням // Навчальний посібник. – Харків, 2004. – 340 с.
3. Артикуца Н. Нові підходи до мовної підготовки майбутніх юристів і викладачів права / Н. Артикуца // *Право України*. – 1997. – №12.
4. Довганюк В. Формування творчого мислення особистості майбутніх правоохоронців / В. Довганюк // *Право України*. – 1997. – №12.
5. Макушина Є.Б. Правова комунікація як феномен права і спілкування // *Вісник Хмельницького державного університету*. – Сер 9: Право. – 2004. – №1. – С. 166.
6. For the language-oriented approach, see Peter Tiersma, *Legal Language*. Chicago: University of Chicago Press. 1993.
7. Юдина Е. В. *Юридическая психология*. – М., 2007. – С. 256.
8. Плевако Ф.М. *Вибрані промови*. – М., 2008. – С. 138.